

Андросенко О.О.,

к.е.н.,

доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Чернігівський національний технологічний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ЇХ РОЛЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті обґрунтовано термінологічну та концептуальну особливості сутності витрат виробництва, здійснено теоретичне узагальнення їх соціально-економічної сутності. Запропоновано власне тлумачення змісту поняття «витрати виробництва».

Ключові слова: витрати виробництва, вартість, собівартість, ресурси, фінансовий облік, управлінський облік, активи, зобов'язання.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин, трансформація вітчизняної економіки та її інтеграція в європейський простір зумовлюють потребу в удосконаленні функцій управління. Реалізація цих процесів безпосередньо залежить від правильного розуміння економічної сутності основних елементів діяльності підприємств, важливою складовою яких є виробничі витрати. Подальше дослідження сутності витрат має суттєве значення як для визначення їх ролі в системі управління діяльністю, так і для досягнення ефективного управління підприємствами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна увага дослідженню економічної сутності витрат приділена в роботах вітчизняних науковців – І.О. Бланка, Ф.Ф. Бутиця, С.Ф. Голова, В.П. Завгороднього, О.В. Карпенко, Л.В. Нападівської, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка, Н.М. Ткаченко та зарубіжних авторів: Р.В. Вандер-Віла, С.А. Котлярова, В.Ф. Паля, Я.В. Соколова, А. Яругової, Ч.Г. Хорнгрена, Дж. Тостера, Г.А. Велша та Д.Г. Шорта.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Удосконалення обліково-аналітичної системи управління витратами на підприємствах кондитерської галузі та практична потреба в релевантній інформації для керівників і менеджерів підприємств про витрати на виробництво продукції потребує проведення їх системного дослідження з метою прийняття оптимальних управлінських рішень.

Мета статті полягає у дослідженні загальноекономічних аспектів сутності поняття «витрати виробництва» як об'єкта бухгалтерського обліку, визначенні їх економічного змісту в системі управління діяльністю підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній зарубіжній політичній економії, так само як і в класичній, починаючи з У. Петті й закінчуючи Д. Рікардо витрати виробництва розглядають як фізичні витрати, тобто як витрати засобів виробництва (предметів і засобів праці) та самої праці. Але якщо у К. Маркса «капіталістичні витрати виробництва» – це витрати постійного і змінного капіталу, пов'язані з категорією вартості, то, на думку інших учених-економістів, – це витрати капіталу (основного й оборотного) і праці, пов'язані з категорією ціни виробництва, що отожднюється з вартістю або ж виключає її [1].

Отже, основне розходження цих напрямів полягає у джерелі вартості та ресурсах, що створюють нову вартість.

В умовах товарного виробництва відправним пунктом витрат виробництва є витрати капіталу на засоби виробництва (с) та робочу силу (v). Ці первинні витрати капіталу і є, по суті, витратами виробництва. Вартість як загальна категорія товарного виробництва визначається загальною сумою уречевленої в товарі праці. Різниця між цією сумою та витратами виробництва складає додану вартість (т). Отже, загальна форма дійсних витрат виробництва така:

$$c + v + m.$$

Вартість продукту поділяється на перенесену вартість (с) та знов створену вартість (v + m), яка, своєю чергою, складається з вартості необхідного (v) та додаткового продуктів (m). Знову створена вартість складає чисту продукцію, що поділяється на фонд заробітної плати та прибуток [1, с. 65].

А.Ф. Фабричнов підтверджує правильність теорії К. Маркса [2, с. 125].

Водночас В.Б. Івашкевич вважає, що «в узагальненому вигляді витрати виробництва є функцією виробництва і можуть бути подані як: 1) сукупність спожитої кількості ресурсів; 2) вартісне вираження матеріальних і трудових витрат» [3, с. 5].

У першому випадку витрати живої й уречевленої праці на виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг) вимірюються у фізичних одиницях витрат як величини спожитої кількості сировини, матеріалів, палива, електроенергії тощо. Такий розріз витрат необхідний для зіставлення натурально-речових балансів відтворення і вартісного виміру витрат. Для того щоб обчислити витрати сировини, матеріалів, палива у кількісному вимірі, необхідно знати потребу в них на кожній стадії виробництва не тільки за величиною чистих витрат, а й з урахуванням відходів і втрат. Кількісним показником витрат праці виступають витрати робочого часу. Процес виробництва розкладається на окремі операції, що групуються залежно від кваліфікації виконаних робіт і кількості робочих місць. Позитивні моменти обліку витрат матеріальних і трудових ресурсів у натуральному вимірі – конкретність, точність і технічна визначеність витрат. Проте через те, що вони незіставні, їх неможливо узагальнювати й підсумовувати.

На витрати виробництва як грошове вираження витрачених на нього ресурсів впливає не тільки кількісний, а й вартісний чинник. Це дозволяє порівнювати різні види витрат, приводячи їх до єдиного вигляду, які подаються за порівнянною формою. У підсумку забезпечується можливість зіставляти різні за змістом і призначенням витрати [3, с. 7].

У першій половині XIX ст. виникла і набула поширення теорія трьох факторів виробництва (Ж.Б. Сея і Ф. Бастія). Згідно з цією теорією, у формуванні вартості при виробництві товарів

беруть рівну участь праця, капітал і земля: праця створює заробітну плату, капітал – прибуток (процент), земля – ренту.

Наприкінці XIX ст. розробляється неокласична теорія вартості, засновником якої є А. Маршалл. Згідно з цією теорією, ціна товару визначається попитом і пропозицією, при цьому в короткостроковому періоді попит формує ціну на основі граничної корисності, а пропозиція – на основі витрат виробництва [1].

Представники західної економічної науки ґрунтовно опрацювали проблематику витрат виробництва з огляду на потреби зростання його ефективності. При цьому вчені виходили з обмеженості ресурсів та неможливості їх альтернативного використання.

У розширеному товарному виробництві фонд індивідуального споживання виробника набуває форми змінного капіталу, витраченого для найму робочої сили. Цей фонд виступає не тільки як категорія розподілу (частина національного доходу), але й як категорія виробництва (частина авансованого капіталу). Перетворення фонду споживання на змінний капітал є передумовою поєднання таких елементів, як вартість засобів виробництва та робочої сили в одній категорії – «витрати виробництва». Проте сучасне розуміння витрат як сукупності ресурсів є неприйнятним, оскільки в центрі соціально орієнтованої економіки перебуває людина. Соціально-економічна сутність витрат виробництва полягає в тому, що вони відображають виробничі відносини у вигляді витрат капіталу, а не праці, затраченої на виробництво продукції [1].

В умовах розвитку соціально орієнтованого ринкового господарства поступово зникає протиріччя праці й капіталу (через демократизацію останнього). Це добре видно на прикладі акціонерних товариств, де відносини робітника і підприємця все більше набувають характеру співробітництва. Таким чином, відбуваються зміни в соціально-економічній сутності витрат виробництва. Отже, у сучасний період розвитку економіки необхідно говорити про розвиток соціально орієнтованої теорії (табл. 1).

З погляду економічної теорії, виробництво (у нашому випадку – промислове) правомірно розглядати як перетворення витрат у результати. За такого підходу виявляється, що управління витратами охоплює всі рівні управління виробництвом та повинно базуватися на співвідношенні «витрати – результат».

Критичний аналіз позицій науковців щодо сутності поняття «витрати» надав можливість сформулювати такий висновок: практично всі автори тлумачать витрати як грошове вираження використаних ресурсів для виготовлення продукції. Очевидним

є те, що ці підходи визначають фактичні витрати, тобто мають ретроспективний характер, не справляють ніякого впливу на «поведінку витрат». Витрати, які впливають на управлінські рішення, розглядаються в системі управлінського обліку, оскільки лише в ній формуються релевантні витрати.

Для прийняття управлінських рішень потрібна інформація про витрати на «щось» (продукцію, обладнання, послуги, процес тощо). Автор [4] називає це «щось» об'єктом обліку витрат або об'єктом калькулювання собівартості, згідно з яким і відбувається групування та вартісне вимірювання витрат [4, с. 63].

Отже, в управлінському обліку витрати розглядаються з позиції досягнення певної мети, тобто це цільові витрати.

Розглянуто трактування цього терміна в Положеннях (Стандартах) бухгалтерського обліку (далі П(С)БО). Так, згідно з П(С)БО 16, «витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [5]. Цілком справедливо Л. Нападовська у своїй роботі зазначає, що термін «витрати», згідно з національними Стандартами, означає використання (відтік) грошових коштів. Іншими словами, це зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду через зменшення активів або збільшення зобов'язань підприємства, що веде до зменшення капіталу [6, с. 64]. І далі автор пояснює, що для операцій, які відображають використання ресурсів безпосередньо у процесі виробництва продукції, не можна застосовувати термін «витрати», передбачений П(С)БО 16, бо в момент відпуску матеріалів на виробництво та у процесі самого виробництва не відбувається ні зменшення активів, ні збільшення зобов'язань, а лише трансформація одних видів ресурсів в інші (у незавершене виробництво або в готову продукцію). Вартість витрачених ресурсів у фінансовому обліку визнається витратами звітного періоду тільки тоді, коли готова продукція реалізована, адже у фінансовому обліку для визначення фінансового результату звітного періоду за принципом нарахування та відповідності доходів і витрат необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. Згідно з принципами фінансового обліку, повинен пройти повний виробничий цикл, який інколи становить більше календарного року, перш ніж вартість використаних ресурсів визнають витратами. Однак такий підхід суперечить принципу оперативності, характерному для ефективного управління.

Таблиця 1

Систематизація теорій вартості

Назва теорії	Засновники теорії	Характеристика теорії
1. Теорія трьох факторів виробництва	Ж.Б. Сей і Ф. Бастія	При виробництві товарів і формуванні вартості беруть рівноправну участь праця, капітал і земля: праця створює заробітну плату, капітал – прибуток (процент), земля – ренту
2. Неокласична теорія вартості	А. Маршалл	Ціна товару визначається попитом і пропозицією, при цьому в короткостроковому періоді попит формує ціну на основі граничної корисності, а пропозиція – на основі витрат виробництва
3. Теорія наукового менеджменту	Ф.У. Тейлор	Витрати виробництва розглянуто виходячи з потреб підвищення продуктивності праці (зростання ефективності) за умови обмеженості ресурсів та неможливості їх альтернативного використання
4. Соціально орієнтована теорія	Авторський підхід	Людина виступає в центрі будь-якої діяльності, при цьому відносини робітника і підприємця все більше набувають характеру співробітництва. Витрати на оплату праці слід розглядати не як витрати, а як капітал, а водночас людина є людським капіталом для підприємства

В управлінському обліку збирається інформація про витрати для потреб прогнозування, планування та контролю. Завданням управлінського обліку є складання звітності, забезпечення власників, керівників та менеджерів необхідною інформацією, що сприятиме досягненню стратегічних цілей розвитку підприємства.

Звідси можна сформулювати висновок, що в системі фінансового і управлінського обліку сутність поняття витрати відрізняється, тому деякі автори з метою уникнення плутанини пропонують застосовувати у фінансовому обліку термін «витрати», а в управлінському – «затрати», оскільки вони мають різний економічний зміст [6, с. 65]. Ми в даному дослідженні будемо використовувати термін «витрати» згідно з П(С)БО 16.

Отже, перелічені позиції щодо досліджуваної проблематики можна згрупувати за такими трьома напрямками.

Перша група авторів відносить витрати безпосередньо до функції виробництва, розглядаючи їх як весь комплекс матеріальних та грошових ресурсів, необхідних для створення продукту. Одним із основних представників такого підходу є В. Івашкевич [3].

Друга група авторів трактує поняття «витрати» в контексті економічної теорії як частину вартості товару, що має бути знову авансована на продовження виробництва; найвищу користь тих благ, які суспільство може отримати за оптимального використання економічних ресурсів. Тобто це управлінський аспект, пов'язаний з ефективним використанням ресурсів.

Науковці третьої групи тлумачать витрати з позиції їх цільового спрямування на забезпечення конкретної функції управління.

Зупинимося на трактуванні витрат у Податковому кодексі України (далі – ПКУ). Зокрема, статтею 14.1.27 визначено: «Витрати – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, у результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, унаслідок чого зменшується власний капітал (окрім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником)» [6].

Необхідно зауважити, що відбулося теоретичне наближення правил ведення обліку витрат у ПКУ та П(С)БО. Проте детальне вивчення положень цих нормативних документів та використання їх на практиці свідчить про низку розбіжностей між вимогами ПКУ та аналогічними положеннями П(С)БО та міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Наявність різних трактувань сутності витрат, на думку низки вітчизняних науковців [3; 4; 7–13], пояснюється такими важливими факторами:

1) значним розширенням завдань вітчизняної системи обліку у зв'язку з ускладненням економічних процесів, що відбуваються;

2) існуванням різних груп користувачів – зовнішніх та внутрішніх, інформаційні потреби яких суттєво відрізняються; для задоволення цих потреб доцільно створювати різні види обліку: фінансовий (для зовнішніх користувачів), управлінський (для внутрішніх користувачів), податковий – для встановлення взаємовідносин між суб'єктами господарювання та державою.

На відміну від фінансового в системі управлінського обліку необхідна інформація для прийняття управлінських рішень, які ґрунтуються на економічній доцільності тих чи інших альтернатив. Тобто в сучасних умовах мова повинна йти про системне

дослідження витрат на виробництво та собівартості продукції з метою задоволення потреб системи управління.

Оскільки термін «витрати» безпосередньо пов'язаний із формуванням собівартості продукції (робіт і послуг) у процесі господарської діяльності, під витратами розуміють оптимальну вартість ресурсів, яка забезпечує необхідну якість та кількість готової продукції (робіт і послуг).

Дослідження облікової сутності витрат пов'язано з визначенням вартості ресурсів, необхідних для здійснення будь-якої діяльності. Проте, ураховуючи, що результатом діяльності є виготовлення готового продукту, слід розглянути сутність собівартості продукції як результат здійснення витрат.

Як економічна категорія собівартість виникла тоді, коли з'явилася необхідність підрахувати витрати на виробництво товару, прибуток або збиток від його реалізації. Досить поширеним серед науковців є визначення собівартості як частини вартості [14, с. 9].

В. Ярмоленко дає таке визначення собівартості: «...це категорія, яка виражає не тільки продуктивні, а й непродуктивні витрати, викликані умовами виробництва» [15, с. 11].

П. Безруких акцентує увагу на таких характеристиках собівартості продукції як економічного показника [16]:

1. Собівартість продукції в політекономічному аспекті – це сукупність витрат продуктивної і непродуктивної праці. При цьому витрати продуктивної праці повинні включатися в собівартість не цілком, а частково, тобто за винятком тієї частини витрат, що утворить чистий дохід підприємства. Витрати непродуктивної праці – це чисті витрати товарного і грошового обігу (вони входять до складу собівартості матеріалів, цехових, загальнозаводських, позавиробничих та інших подібних витрат), витрати на соціально-економічні заходи тощо.

2. Собівартість вимірюється витратами праці підприємств і об'єднань. Ці витрати можуть бути вище чи нижче суспільно необхідних витрат або ж дорівнювати їм. У собівартість варто включати й аномальні, наднормативні витрати і втрати (перевитрати ресурсів від браку, простоїв тощо).

3. До собівартості доцільно відносити і деякі елементи чистого доходу суспільства в тих випадках, коли вони являють собою витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції.

В. Палій подає трактування поняття «собівартість», де є кілька варіантів [17, с. 57]:

1) частина вартості, що включає вартість засобів виробництва і більшу частину необхідного продукту, яка дорівнює витратам на заробітну плату;

2) частина вартості, що являє собою витрати засобів підприємства на виробництво і реалізацію продукції;

3) частина вартості, що втілює витрати минулої і живої (необхідної) праці на виробництво та реалізацію продукції;

4) продуктивні та непродуктивні витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції;

5) частина вартості, що в процесі обігу повинна повертатися підприємству з метою відшкодування його витрат;

6) частина вартості, що відшкодовує витрати для забезпечення безперервності виробничого процесу.

У значній кількості публікацій собівартість визначається як:

1) якісний показник діяльності підприємства [6; 18];

2) грошове вираження витрат [19–21];

3) величина спожитих ресурсів [17; 22];

4) сукупність матеріальних витрат і живої праці, що показує, скільки коштує виробництво [23–25];

5) сума витрат (затрат) на вироблену та реалізовану продукцію [26; 27].

У зарубіжній літературі поняття «собівартість» прирівнюється до витрат. Так, Р. Ентони визначає собівартість (витрати) як грошове вираження величини ресурсів, використаних для певних цілей [28, с. 311].

К. Друрі, Б. Нідлз, Х. Андерсон вважають, що собівартість продукції – це виробничі витрати на вироблену продукцію, а невиробничі витрати відносять до витрат звітного періоду [29, с. 34; 30, с. 432].

Наведені думки не суперечливі, що підтверджується можливістю поєднати підходи, розкриваючи сутність собівартості продукції як «...виражені в грошовій формі витрати на її виробництво» [6].

На необхідності системного дослідження собівартості наголошував академік М.Г. Чумаченко [31, с. 230].

Створенню комплексної системи управління собівартістю продукції, що містить підсистеми (прогнозування та планування собівартості; облік виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції; аналіз собівартості і підготовку проєктів управлінських рішень, спрямованих на скорочення виробничих витрат), приділяється значна увага і в сучасний період [32]. Тому слід повністю погодитися з науковцями, які вважають, що «...створенню системи управління собівартістю відповідає впровадження на підприємстві управлінського обліку» [33, с. 38].

На основі проведеного аналізу та узагальнення опрацьованих матеріалів можна зробити висновок, що хоча серед учених-економістів виникли певні розбіжності стосовно змісту категорії «собівартість», проте це не стосується її значення для управління підприємством. Собівартість – це виражені в грошовій формі використані ресурси підприємства у зв'язку з виробництвом продукції. Собівартість як сума витрат є об'єктом фінансового обліку, а собівартість як вартість одиниці виробленої продукції – об'єктом управлінського обліку [34, с. 30].

Висновки. Критичний аналіз різних тлумачень сутності витрат дозволяє сформулювати такі висновки:

1) усі трактування сутності витрат означають одне і те ж, а саме – це витрати підприємства, пов'язані з виконанням певних операцій;

2) згідно з розглянутими нормативними документами, витрати приймають форму відтоку або зменшення активів і визнаються у звіті про фінансові результати (сукупні доходи) на основі безпосереднього зв'язку між понесеними витратами і надходженнями за відповідними статтями доходів;

3) собівартість є важливим якісним показником діяльності підприємства;

4) у результаті систематизації розвитку теорій вартості можна припустити, що подальший їх розвиток повинен відбуватися у напрямі посилення центральної ролі людини, яка виступає основним видом капіталу, який має назву «людський капітал».

5) визначено власне тлумачення сутності витрат на виробництво: це вартість використаних ресурсів на виготовлення готових виробів найбільш економічно вигідними методами з дотриманням такої технології виробництва, яка одночасно забезпечує оптимальну величину витрат для отримання прибутку та максимально можливу споживчу цінність готового продукту.

Література:

1. Політична економія : [навч. посіб.] / К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв [та ін.] ; за ред. д.е.н., проф. К.Т. Кривенка. – К. : КНЕУ, 2005. – 508 с.
2. Фабричнов А.М. Издержки производства и себестоимость в сельском хозяйстве: методологический аспект / А.М. Фабричнов – М. : Экономика, 1979. – С. 125.
3. Ивашкевич В.Б. Проблемы учета и калькулирования себестоимости продукции / В.Б. Ивашкевич. – М. : Финансы, 1974. – 159 с.
4. Хорнгрен Ч. Управленческий учет / Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер, Ш. Датар ; 10-е изд. ; пер. с англ. – СПб. : Питер, 2005. – 1008 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0027-00>.
6. Нападowska Л.В. Управлінський облік : [підручник для вузів] / Л.В. Нападowska ; 2-ге вид., доопр. та доп. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – с. 64.
7. Економіка підприємства : [навч. посіб.] / І.М. Бойчук, П.С. Харів, М.І. Хопчан, Ю.В. Піча ; 2-е вид., випр. і доп. – К. : Каравелла ; Львів : Новий світ, 2001. – 298 с.
8. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні: теоретико-методологічні аспекти / М.С. Пушкар. – Тернопіль : Економічна думка, 1999. – 422 с.
9. Крушельницька О.В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах / О.В. Крушельницька // Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки». – 2010. – Вип. 1(51) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/oc_gum/Vzhdtu_econ/2010_1/33.pdf.
10. Мошкова О.А. Облік затрат і калькулювання собівартості продукції згідно з вітчизняним законодавством: подальший розвиток і шляхи вдосконалення / О.А. Мошкова // Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки». – 2009. – № 3(49) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_3/23.pdf.
11. Турило А.М. Управління витратами підприємства : [навч. посіб.] / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 120 с.
12. Теорія бухгалтерського обліку : [монографія] / Л.В. Нападowska, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч [та ін.] ; за заг. ред. Л.В. Нападowska. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 735 с.
13. Череп А.В. Управління витратами підприємств харчової промисловості в ринкових умовах господарювання : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка і управління підприємствами» / А. В. Череп. – К., 2008. – С. 38.
14. Гарифуллин К.М. Учет и калькулирование в автоматизированной подсистеме управления себестоимостью продукции / К.М. Гарифуллин. – Казань : Казан. ун-т, 1986. – 237 с.
15. Ярмоленко В.П. Собівартість – об'єктивна економічна категорія / В.П. Ярмоленко // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2000. – № 8. – С. 8–13.
16. Безруких П.С. Состав и учет издержек производства и обращения / П.С. Безруких. – М. : ФБК Контакт, 1996. – 570 с.
17. Палий В.Ф. Основы калькулирования / В.Ф. Палий. – М. : Финансы и статистика, 1987. – 288 с.
18. Голов С.Ф. Управлінський облік : [підручник] / С.Ф. Голов. – К. : Лібра, 2003. – 704 с.
19. Бухгалтерський словник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир : Рута, 2001. – 224 с.
20. Косминский Б.М. Себестоимость в плановом ценообразовании / Б.М. Косминский. – М., 1972. – 98 с.
21. Новый экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна ; 7-е изд. доп. – М., 2010. – 1472.
22. Энтони Р. Учет: ситуации и примеры / Р. Энтони, Дж. Рис ; пер. с англ. ; под ред. и с предисл. А.М. Петрачкова. – М. : Финансы и статистика, 1993. – 560 с.
23. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко ; 3-те вид., випр. та доп. – К. : Знання, КОО, 2000. – 587 с.
24. Чумаченко Н.Г. Методы учета и калькулирования себестоимос-

- ти промышленной продукции / Н.Г. Чумаченко. – М. : Финансы, 1965. – 124 с.
25. Соколов Я.В. Учет затрат – от теории к практике / Я.В. Соколов // Бухгалтерский учет. – 2005. – № 6. – С. 44–47.
26. Юровский Б.С. Планирование, учет и анализ себестоимости продукции / Б.С. Юровский. – Харьков : Консулт, 2005. – 240 с.
27. Энтони Р. Учет: ситуации и примеры / Р. Энтони, Дж. Рис ; пер. с англ. ; под ред. и с предисл. А.М. Петрачкова. – М. : Финансы и статистика, 1993. – 560 с.
28. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / К. Друри. – М. : Аудит, 1994. – С. 34.
29. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэл ; пер. с англ. ; под ред. Я.В. Соколова ; 2-е изд., стереотип. – М. : Финансы и статистика, 2004. – С. 432.
30. Чумаченко Н.Г. Учет и анализ в промышленном производстве США / Н.Г. Чумаченко. – М. : Финансы, 1971. – с. 230.
31. Нападowska Л.В. Управлінський облік в системі гірничорудних підприємств : дис. ... доктора екон. наук : спец. 08.06.04 / Л.В. Нападowska. – К., 2002. – 437 с.
32. Петрик О.А. Чи існує в Україні і чи потрібен управлінський облік: дві думки провідних фахівців / О.А. Петрик // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 2. – С. 38.
33. Столяр Л.Г. Облік і контроль витрат виробництва та калькулювання собівартості лакофарбової продукції : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Л.Г. Столяр. – К., 2013. – 185 с.

Андросенко Е.А. Экономическая сущность издержек производства и их роль в системе управления деятельностью промышленных предприятий

Аннотация. В статье обоснованы терминологическая и концептуальная особенности сущности издержек производства, осуществлено теоретическое обобщение их социально-экономической сущности. Предложено собственное определение содержания понятия «издержки производства».

Ключевые слова: издержки производства, стоимость, себестоимость, ресурсы, финансовый учет, управленческий учет, активы, обязательства.

Androsenko O.O. The economic essence of production costs and their role in the management confectionery companies system

Summary. The article substantiates the conceptual and terminological features of an entity of production costs, carried out theoretical generalization of their socio-economic essence. It's offered their interpretation of the notion "production costs".

Keywords: production costs, cost, resources, financial accounting, managerial accounting, assets, liabilities.